

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

โบราณสถานวัดโพธิ์ชัย

บ้านนาผึ้ง ตำบลนาผึ้ง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

นำเสนอโดย นางสาวนิตยา รูปคำ
นักศึกษาฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพ
สาขาวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการพัฒนา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตรวจแก้โดย นางสาวศิริวรรณ ทองขำ

นักโบราณคดี ปฏิบัติการ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

ประวัติสังเขป

วัดโพธิ์ชัย ตามประวัติเชื่อว่าตั้งวัดเมื่อราว พ.ศ. ๒๓๓๕ โดยประมาณ ชาวบ้านเรียก วัดบ้านนาพึ่ง ที่ตั้งของวัดเป็นที่ราบมีลำห้วยพึ่งไหลผ่านทางด้านทิศเหนือไปทางตะวันออก และลำน้ำห้วยไหลจากทางตะวันตกของหมู่บ้านลงไปทางทิศใต้ท่าเลที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่หุบเขา ติดต่อกับชุมชนภายนอกค่อนข้างลำบาก

ข้อมูลจากการดำเนินงานของกรมศิลปากรพบว่าหมู่บ้านแห่งนี้ ตั้งอยู่ไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ ปีมาแล้ว โดยมีวัดโพธิ์ชัยเป็นวัดประจำชุมชนมาอย่างน้อย ๒ ชั่วคน ชาวบ้านระบุว่าเกิดมาก็เห็นอยู่อย่างนี้ แต่ไม่เป็นที่รู้จักเพราะขาดการติดต่อกับโลกภายนอกไม่มีใครจำได้ว่ามีเจ้าอาวาสมาแล้วกี่รูป แต่มีตัวหนังสือธรรมและคำบอกเล่าของชาวบ้านต่อๆกันมาว่า เจ้าอาวาสรูปแรกคือ หลวงพ่อหลักคำ ธรรมจารย์ เป็นพระเถระที่ปฏิบัติเคร่งครัดพระวินัย เป็นผู้คงแก่เรียนสามารถอ่านอักษรโบราณได้และมีความแตกฉานในพระไตรปิฎก

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

ลักษณะรูปแบบศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม
ศิลปกรรมสถาปัตยกรรมในวัดโพธิ์ชัยโดยรวมแสดงให้เห็นถึง
การผสมผสานระหว่างศิลปกรรมล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา
ประกอบด้วย

๑. วิหาร เป็นอาคารก่ออิฐสอดิน หลังคามุงกระเบื้องไม้
"แป้นเกล็ด" ตำแหน่งวิหารตั้งอยู่ตรงกลางเป็นประธานของวัด
หันหน้าไปทางด้านทิศเหนือ มีประตูทางเข้า ๓ ทาง คือ ทิศเหนือ
ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก บันไดทางเข้าเป็นรูปปั้นปูนรูป
สัตว์คล้ายสิงห์

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

ภายในและภายนอกวิหารมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างพื้นถิ่นที่งดงาม
สีที่ใช้เขียนภาพคือสีฝุ่นผสมกาว มีทั้งสีคราม ดำ แดง เหลือง ขาว โดย
โครงสร้างสีของภาพที่ผนังด้านนอกใช้สีครามเป็นหลัก ส่วนภาพด้านในจะ
เน้นสีสดใสรุนแรง แสดงให้เห็นว่าเป็นการวาดคนละคราวกัน

ภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านในเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ได้แก่ พุทธประวัติ
พระเวสสันดรชาดก เนมิราชชาดก นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น เขียนภาพใน
พ.ศ. ๒๓๙๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

ผนังด้านนอกเขียนภาพขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๙ เขียนภาพหลายเรื่อง
ราว คือ พระมัลลย์ พระเนมิราชเสด็จชมเมืองนรก พระสังข์ศิลป์ไชย
การะเกด ตลอดจนภาพแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คน

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๒. อุโบสถ (สิม) เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดเล็ก แผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งหันหน้าไปทางทิศเหนือ เป็นอุโบสถสร้างใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ บนที่ตั้งอุโบสถหลังเดิม

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๓. เจดีย์ (ธาตุ) จำนวน 2 องค์ คือ

๑. เจดีย์องค์ที่ ๑ อยู่ด้านทิศตะวันออกของวิหาร มีรูปทรงเรือนธาตุทรงสี่เหลี่ยมบนฐานเขียงสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นมาเป็นฐานบัวคว่ำรองรับเรือนธาตุทรงสูง กลางเรือนธาตุเจาะช่องเป็นซุ้มสี่เหลี่ยมผืนผ้าภายในประดิษฐานพระพุทธรูปยืน ส่วนยอดเป็นฐานเอวชั้นลดชั้นลงไปเป็นลักษณะที่ได้รับอิทธิพลจากปราสาทผึ้งของอีสาน

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๒. เจดีย์องค์ที่ ๒ อยู่ใกล้กำแพงด้านทิศเหนือ
ของวัด จากการดำเนินงานทางโบราณคดี พบว่า
ฐานเจดีย์มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานล่างสุด
เป็นฐานเขียงเรียบ ๆ บริเวณกลางเรือนธาตุทั้งสี่
ด้านพบร่องรอยขุมจระนำสำหรับประดิษฐาน
พระพุทธรูป

รูปภาพจากรายงาน ผลการดำเนินงานทางโบราณคดี โครงการอนุรักษ์
และพัฒนาวិหาร วัดโพธิ์ชัย บ้านนาผึ้ง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

๔. เสาคำหลัก (ชาวบ้านเรียกว่า เสาคำหลักคำ)
เป็นเสาปูนหัวบัวประดับด้วยลวดลายกระจัง
สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่อดีตเจ้าอาวาส

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๕. หอไตร ตั้งอยู่มุมทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวัด เป็นหอไตร
สร้างด้วยไม้ทั้งหลังตั้งอยู่บนเสากลมสูง ไม่มีบรรไดขึ้น

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๖. หอพระ (ศาลาการเปรียญ) เป็นอาคารไม้ยกพื้น
สูง ตั้งอยู่บนเสาไม้กลมขนาดใหญ่ ๓๐ ต้น

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

๘. ชู่มประตู่

๗. หอกกลอง

สรุป

วัดโพธิ์ชัย ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๓๗๕ ปัจจุบันวัดโพธิ์ชัยมีอายุโดยประมาณ ๑๙๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๕) และได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๔ ตอนที่ ๑๘ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ ฉบับพิเศษ พื้นที่โบราณสถาน ประมาณ ๑ ไร่ ๑ งาน ๗๓ ตารางวา

สิ่งสำคัญที่ขึ้นทะเบียนประกอบด้วย

๑. วิหาร
๒. อุโบสถ์ (สิม)
๓. เจดีย์ (ธาตุ)
๔. เสาค้ำหลัก
๕. หอไตร
๖. หอพระ (ศาลาการเปรียญ)
๗. หอกลอง
๘. ชุ่มประตู่

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น

บรรณานุกรม

สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น. (๒๕๖๔).
ทำเนียบโบราณสถานที่ยื่นทะเบียน สำนักศิลปากรที่
๘ ขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๕. ขอนแก่น :
โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา .

บุญโชคการช่างจำกัด. (๒๕๖๒). รายงานผล
การดำเนินงานทางโบราณคดี โครงการอนุรักษ์และ
พัฒนาวิหาร วัดโพธิ์ชัย บ้านนาผึ้ง อำเภอนาแห้ว
จังหวัดเลย เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น.

